

Enhed:
Center for Børn, Unge
og Familier

Sagsnr.:
2020 - 10024

Dato:
13. august 2020

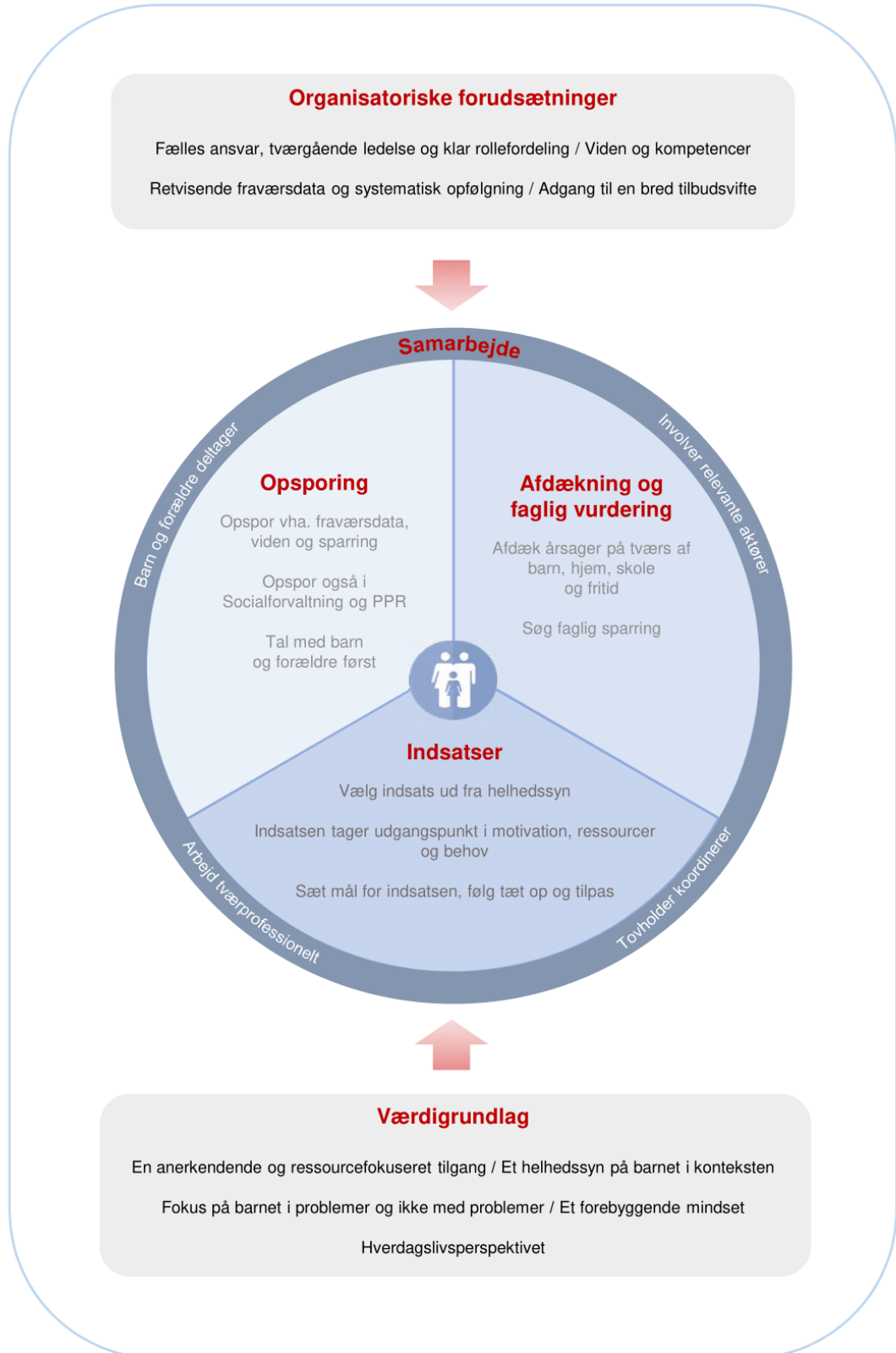
Bilag: Model for samarbejde og indsatser til børn og unge med bekymrende skolefravær

Modellen for samarbejde og indsatser til børn og unge med bekymrende skolefravær består af fire kerneelementer: Opsporing, Afdækning og faglig vurdering, Indsatser og Samarbejde. I tilknytning til hvert element er der på baggrund af viden på området formuleret nogle faglige principper, der beskriver en faglig retning og har til hensigt at guide udviklingsarbejdet og de fagprofessionelles praksis på området. Med udgangspunkt i principperne skal den enkelte kommune tilrettelægge og tilpasse en udvikling af området med afsæt i deres lokale kontekst.

Ud over modellens fire kerneelementer og principperne for den faglige tilgang er der også fire organisatoriske forudsætninger, som er vigtige for at kunne implementere modellen. Forudsætningerne er tæt koblet med principperne, og skal indgå i kommunernes udviklingsarbejde på lige fod med principperne. Det er ikke et krav, at kommunerne forud for projektopstart skal have de organisatoriske forudsætninger etableret og implementeret.

Modellen og de organisatoriske forudsætninger er desuden funderet i en række værdier, som danner den grundlæggende forståelse og tilgang til arbejdet med modellen.

I det følgende beskrives værdigrundlaget, de organisatoriske forudsætninger og faglige principper inden for hvert af de fire kerneelementer.

Værdigrundlag

Følgende værdier ligger til grund for modellen:

- En anerkendende og ressourcefokuseret tilgang til barnet der har fokus på det enkelte barns udviklingsmuligheder.
- Et helhedssyn på barnet i konteksten.
- Fokus på barnet i problemer og ikke med problemer.
- Et forebyggende mindset der handler om at sætte tidlige ind med kvalificerede indsatser.
- Hverdagslivsperspektivet som handler om at understøtte barnets tilknytning til hverdagsmiljøet, herunder skolen.

Organisatoriske forudsætninger

For at modellen kan implementeres skal der arbejdes med følgende organisatoriske forudsætninger:

Forudsætning 1: Fælles ansvar, tværgående ledelse og klar rollefordeling

Der er behov for effektivt samarbejde på tværs af skole, PPR og socialområdet, hvor håndtering af skolefraværsproblematikker er et fælles ansvar. Det forudsætter blandt andet, at der arbejdes med tværgående ledelse, så der skabes tydelighed om den faglige ambition og klar rollefordeling på tværs af skole, PPR og socialområdet. Det handler bredt om etablering af fælles "mindset", handleveje og procedurer for samarbejde, men også om at skabe organisatoriske og ledelsesmæssige rammer for, at et formelt organiseret team på tværs af skole, PPR og socialområdet kan arbejde tværprofessionelt med håndtering af skolefraværsproblematikker.

Forudsætning 2: Viden og kompetencer

På tværs af skole, PPR og socialområdet er der behov for, at fagprofessionelle har viden og kompetencer på forskellige niveauer, der understøtter, at der kan arbejdes kvalificeret med håndtering af skolefraværsproblematikker, både i forhold til opsporing, afdækning og indsatser. Fx er det en forudsætning for den tidlige opsporing, at skolens ansatte har generel viden om tegn på mistrivsel hos børn og en grundlæggende viden om skolefraværsproblematikker. Ved bekymring vil der desuden være behov for let adgang til faglig sparring med fagprofessionelle, der har indgående viden om skolefraværsproblematikker, årsager og løsninger - enten internt på skolen eller hos kommunens tværprofessionelle team. For det tværprofessionelle team vil relationelle og faciliterende kompetencer ligeledes være en forudsætning for at understøtte et tæt, tillidsfuldt og koordineret samarbejde med barn, forældre og øvrige aktører.

Forudsætning 3: Retvisende fraværdata og systematisk opfølgning

Retvisende fraværdata og systematisk opfølgning på skolefravær er en væsentlig forudsætning for systematisk opsporing af skolefraværproblematikker og tidlige tegn herpå. Inden for lovgivningens rammer er der derfor behov for fokus på registrering og opfølgning på skolefravær, så der på tværs af skoler er sammenlignelige data og fælles praksis for opfølgning. Det er en forudsætning at opfølgningen på skolerne har fokus på både typen, omfanget og mønstre i et barns fravær. Desuden er det en forudsætning, at der i kommunen følges op på fraværdata på tværs af skoler, og at opfølgningen anvendes strategisk med henblik på refleksion, læring og løbende forbedring af kommunens skolefraværsindsats.

Forudsætning 4: Adgang til en bred tilbudsvifte

Da årsagerne til den enkeltes skolefravær kan være vidt forskellige, er der behov for en bred tilbudsvifte bestående af indsatser med forskellig intensitets- og specialiseringsgrad på tværs af kommunale fagområder og evt. civilsamfund. Det er en forudsætning, at der kan arbejdes med forskellige tiltag og indsatser med fokus på både læringsmiljøet i skolen, relationer til lærere og kammerater, fritidsliv, forhold i hjemmet og barnet selv. Der er ikke nødvendigvis behov for etablering af nye indsatser, men det vil være en forudsætning, at der skabes overblik over relevante indsatser på tværs af fagområder, organisering og lovgivninger på fx undervisnings-, social- og sundhedsområdet. Ligeledes er det en forudsætning, at der følges op på, om tilbudsviften er virksom og dækkende i forhold til målgruppens behov.

Kerneelementer og principper for den faglige tilgang

Opsporing

Skolefraværproblematikker har tendens til at vokse både i omfang og hyppighed, hvis der ikke gribes ind. Jo mere fravær og jo længere tid fraværproblematikken har stået på, jo sværere er det typisk at hjælpe eleverne til en normal skolegang (Andersen et al 2019).

Identifikation af børn med bekymrende skolefraværproblematikker kan være en udfordring, da det ikke er entydigt, hvornår et barn kan betragtes som havende bekymrende skolefravær. Det er derfor vigtigt, at de fagprofessionelle, som møder barnet i hverdagen, har den nødvendige viden og/eller let adgang til sparring med henblik på at identificere såvel de børn og unge, som har bekymrende skolefravær, eller dem som er i risiko for at udvikle det.

For at kunne opspore skolefravær og tidlige tegn herpå er det vigtigt at have retvisende skolefraværdata samt en systematisk praksis for opfølgning på tværs af kommunens skoler. For det første understøtter kvalificeret skolefraværdata den tidlige opsporing på skolerne ved at tydeliggøre typen, omfanget og mønstre i et barns fravær, og for det andet kan data anvendes strategisk i kommunens overordnede skolefraværsindsats.

Udsatte børn og unge samt børn og unge med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser er i større risiko for at udvikle skolefraværsproblematikker. Socialforvaltningen og PPR har derfor en særlig rolle ifm. opsporing af skolefraværsproblematikker og tidlige tegn herpå.

Princip 1: Opspor ved hjælp af fraværsdata, viden og sparring

Skoler anvender aktivt fraværsdata, viden og faglig sparring om skolefraværsproblematikker i deres opsporing af bekymrende fravær og tidlige tegn herpå, så bekymrende skolefravær forebygges.

Princip 2: Opspor også i Socialforvaltning og PPR

Socialforvaltning og PPR vurderer systematisk, om der er behov for at understøtte barnets skolegang, så bekymrende skolefravær opspores og forebygges.

Princip 3: Tal med barn og forældre først

Tal med barn og forældre først, når bekymrende fravær eller tidlige tegn opspores, så der skabes en fælles forståelse af problemstillingen og et tæt skole-hjem-samarbejde.

Afdækning og faglig vurdering

Skolefraværsproblematikker er kendetegnet ved, at der ofte ligger mange og komplekse problemstillinger bag fraværet, og meget forskellige årsager kan ligge til grund for udvikling af skolefraværsproblematikker. Årsagerne kan både relatere sig til faktorer i barnet, i hjemmet, i skolen og i samfundet (Havik 2019).

Da skolefravær kan udvikle sig til at blive et meget omfattende problem, kan det være mere eller mindre omfattende at kortlægge årsagerne og de faktorer, som opretholder fraværet (Havik 2019). Der er derfor behov for, at forskellige fagprofessionelle, fx lærere og ressourcepersoner på skolen, PPR eller, et tværprofessionelt team af specialister, kan varetage en helhedsorienteret afdækning og faglig vurdering af årsager til skolefraværsproblematikken, så de kan reagere og iværksætte de tiltag, der matcher barnets og det omgivende miljøes behov og ressourcer.

En helhedsorienteret afdækning og faglig vurdering af årsagerne til skolefravær skal finde sted i umiddelbar forlængelse af opsporing af skolefravær. Der kan i den forbindelse være behov for at indhente faglig sparring og vurdering fra eksterne videnspersoner, fx fra PPR eller et tværprofessionelt team eller fra børne- og ungepsykiatrien, for at kvalificere den faglige vurdering eller for en vurdering af, om der er behov for en viderehenvielse til andre fagprofessionelle i kommunen eller i regionen.

Princip 1: Afdæk årsager på tværs af barn, hjem, skole og fritid

Foretag i samarbejde med barn, forældre og øvrige relevante aktører en afdækning og faglig vurdering af de konkrete årsager til skolefraværsproblematikker, herunder faktorer hos barn, hjem, skole og fritid, så den rette indsats vælges med afsæt i en dækkende forståelse, der afspejler de væsentligste årsager.

Princip 2: Søg faglig sparring

Søg faglig sparring ved behov, der kan bidrage til en kvalificeret faglig vurdering.

Indsatser

Årsagerne til skolefraværsproblematikker er ofte komplekse, og jo længere tid skolefravær står på, des mere øges kompleksiteten. Det er derfor vigtigt, at kunne iværksætte en indsats hurtigt, så snart problemet er opdaget, samt at kunne iværksætte en individuelt tilpasset indsats, som tager højde for de komplekse sammenhænge, der skaber, forstærker og vedligeholder problemet (Metodecentret 2017).

Der findes en lang række af tiltag og indsatser, som kan være relevante i relation til skolefraværsproblematikker gående fra de trivselsfremmende og forebyggende indsatser (fx generel klasseindsats ift. sociale relationer eller mobning) til de foregribende indsatser (fx morgenvækning, angstforløb eller faglig støtte i undervisningen) og de indgribende og specialiserede indsatser (fx familiebehandling).

Afhængigt af kompleksiteten kan den rette indsats i nogle tilfælde kræve, at der iværksættes en indsats bestående af flere samtidige tiltag på flere niveauer og i flere kontekster, eksempelvis i klasselokalet, i hjemmet og individuelt til barnet. Det medfører, at en række forskellige aktører og fagligheder bliver bragt i spil og skal fungere sammenhængende på tværs af fagområder, organisering og lovgivninger fx på undervisnings-, social- og sundhedsområdet.

Det kræver et tæt samarbejde og koordinering på tværs for at skabe en sammenhængende indsats for barnet mod det fælles overordnede mål om skoledeltagelse, samt delmål på vejen. Løsningerne og målene skal altid findes i et tæt samarbejde med barnet og forældrene for at sikre motivation og ejerskab til forløbet og de iværksatte indsatser.

Princip 1: Vælg indsats ud fra helhedssyn

Foretag valg af indsats ud fra en helhedsbetragtning og ret indsatsen mod de væsentlige årsager til skolefraværsproblematikken på tværs af barn, skole, hjem og fritid, således at indsatsen i indhold, form og omfang matcher og imødekommer støttebehovet hele vejen rundt om barnet og det omgivende miljø.

Princip 2: Indsatsen tager udgangspunkt i motivation, ressourcer og behov

Den tilrettelagte indsats skal tage udgangspunkt i barnets og forældrenes motivation, ressourcer og behov og omfatte barn, forældre og øvrige relevante aktører for at understøtte barnets skoledeltagelse, udvikling og trivsel.

Princip 3: Sæt mål for indsatsen, følg tæt op og tilpas

Sæt konkrete mål for indsatsen og foretag en systematisk opfølgning sammen med barn, forældre og andre relevante aktører, så indsatsen løbende tilpasses barnets progression, ressourcer og behov.

Samarbejde

Et tæt og tillidsfuldt samarbejde er afgørende for fælles at støtte op om børns trivsel og skolegang. For at samarbejdet bliver mere konstruktivt og mindre konfliktfyldt, er det centralt, at forældrene mødes i et ligeværdigt samarbejde med fagprofessionelle, der afhængigt af problemernes omfang og karakter har viden om

skolefraværsproblematikker og børn med særlige behov samt forståelse for familiens samlede situation (Andersen et al 2019).

Der skal arbejdes med et formelt organiseret tværprofessionelt team, som skal styrke forståelsen for og løsningen af problemer forbundet med skolefraværsproblematikker. Det tværprofessionelle team sammensættes af fagprofessionelle på tværs af skole, PPR og socialområdet med en særlig viden om skolefraværsproblematikker ift. tidlige tegn på skolefravær, mulige årsager og mulige løsninger og indsatser. Det tværprofessionelle team arbejder ud fra et helhedssyn og yder situationsspecifik sparring til fx skoler og sagsbehandlere. Ved komplekse problemstillinger, har teamet mulighed for at tage ansvar for håndtering og løsning af den konkrete opgave i tæt samarbejde med skolen. Øvrige fagprofessionelle og personer fra barnets sociale netværk kan med fordel involveres fleksibelt og aktivt i samarbejdet om afdækning af årsager og mulige løsninger.

For at opnå koordineret samarbejde og indsatser med systematisk opfølgning arbejdes der med en tovholderfunktion. Tovholderfunktionen arbejder uvildigt og skaber et tillidsfuldt samarbejde med både barn og forældre samt øvrige aktører, og det er vigtigt, at tovholderen har erfaring og kompetencer i at understøtte og koordinere samarbejdet. Ved komplekse problemstillinger kan tovholderfunktionen være forankret i det tværprofessionelle team, og ellers kan tovholderfunktionen med fordel være tilknyttet skolen.

Princip 1: Barn og forældre deltager

Tilrettelæg samarbejdet så barn og forældre deltager aktivt og ligeværdigt, således at dialog og løsninger tager afsæt i deres perspektiv og ressourcer.

Princip 2: Involver relevante aktører

Involver fleksibelt fagprofessionelle og personer fra barnets sociale netværk, så der arbejdes med årsager og løsninger, der matcher problemets karakter.

Princip 3: Arbejd tværprofessionelt

Arbejd tværprofessionelt i et formaliseret team, bestående af skole, PPR og socialområdet, så kompleksiteten i skolefraværsproblematikker imødekommes ved at teamet yder situationsspecifik sparring til fagprofessionelle og/eller arbejder aktivt med løsning af problemet.

Princip 4: Tovholder koordinerer

Arbejd med en tovholderfunktion, som koordinerer samarbejde og indsatser og følger op på tværs af aktører således, at forældrene ikke oplever selv at skulle koordinere mellem de forskellige parter.

Litteratur

Andersen M.J. et al. (2019): Skolens fraværende børn – Årsager og Indsatser. Dafolo.

Bru E. et al. (2016): Psykisk helse i skolen. Universitetsforlaget.

Christian A. Stewart-Ferrer (2. rev. udg. 2018): Skolefobi/skolevægning – årsager og løsninger

DEFACTUM (2019): Skolemistrivsel og social isolation hos børn og unge med autisme - Kommunale erfaringer og forebyggende indsatser.

<https://www.defactum.dk/publikationer/showPublication?publicationId=784&pageId=309986>

Ejrnæs, M. (2004). Faglighed og tværfaglighed: Vilkaerne for samarbejdet mellem pædagoger, sundhedsplejersker, lærere og socialrådgivere. Akademisk Forlag.

Fleischer A.V. (2018): Jeg vil ikke i skole. Om skolevægning hos børn og unge. Dansk Psykologisk Forlag.

Havik T. (2019): Skolefravær. At forstå og håndtere skolefravær og skolevægning. Dafolo.

Højholdt, Andy (2016): Tværprofessionelt samarbejde i teori og praksis. Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, Anette Faye & Hestbæk, Anne-Dorthe (2020): Børns rettigheder - i socialfagligt og pædagogisk perspektiv

Metodecentret (2017): Problematisk skolefravær og skolevægning – Årsager og behandling – en litteraturgennemgang.

Munkhaugen E.K. (2019): School refusal behavior in students with autism spectrum disorder. Faculty of Medicine, University of Oslo.

Nielsen, Nikolaj et al. (2017): Retten til uddannelse - Når børn med handicap ikke går i skole. Institut for Menneskerettigheder.

Socialstyrelsen (2016): Børn med autisme og skolevægning.
<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/born-med-autisme-og-skolevaegring>

Socialstyrelsen og DEFACTUM Region Midtjylland (2016): VISO-rådgivning: Skolevægning hos børn og unge med autisme - Målgruppe, sagsforløb og specialistindsats. <https://socialstyrelsen.dk/filer/handicap/autisme/cok-rapport-om-autisme-og-skolevaegring.pdf>

Stage S. et al. (2018): Svigt af børn i Danmark. Udsatte børns skolegang. Fokusrapport, Trygfonden og Børns Vilkår.

Undervisningsministeriet (2019): Inspirationsmateriale om tværprofessionelt samarbejde om børn og unge i udsatte positioner.

Undervisningsministeriet (2018): Undersøgelse af hjemmeundervisning, fravær og børn uden for undervisningstilbud.